

حقوق اساسی یعنی آداب مشروطیت دول

محمد علی فروغی (ذکاءالملک)

به کوشش علی اصغر حقدار

(اولین کتاب حقوق اساسی در ایران)

فهرست مطالب

۱۱ پیشگفتار
۲۱ دیباچه
۲۵ اخطار
۲۷ مقدمه در اصول و مبانی اساس دول (تعریف علم حقوق و تقسیم آن)
۲۹ تعریف اساس دولت و موقع ظهور آن
۳۰ مؤسس اساس دولت و طریق تأسیس آن
۳۱ تفاوت قوانین اساسی با سایر قوانین
۳۲ شکل دولت
۳۳ سلطنت ملی
۳۵ انفصال اختیارات دولت

۳۶ استثناء به قاعده فوق
۳۷ تفصیل دولت پارلمانی
۳۸ مسئولیت وزرا
۴۱ باب اول - اختیارات دولت
۴۳ فصل اول: اختیار وضع قانون
۴۷ مطلب اول - تشکیل پارلمان
۴۷ ترتیب انتخاب بطور کلی
۵۱ تشکیل اتاق عالی
۵۳ تشکیل اتاق سافل
۵۹ مطلب دوم - وظایف پارلمان
۶۰ وظایف خصوصی اتاق عالی
۶۱ وظایف خصوصی اتاق سافل
۶۳ مطلب سوم - ترتیبات اعمال پارلمان (محل انعقاد پارلمان)
۶۳ زمان انعقاد پارلمان
۶۴ بر ملاء بودن اجلاسات پارلمان
۶۵ نظامنامه داخلی پارلمان
۶۵ تنظیم پارلمان
۶۶ اداره اتاق‌های پارلمان
۶۷ انجمنهای تحقیق
۶۸ صورت مذاکرات پارلمان
۶۸ تفتیشات پارلمان

۶۹	ترتیب مذاکرات پارلمان
۷۱	ترتیب وضع قانون در پارلمان
۷۵	ترتیب تصویب دخل و خرج دولت در پارلمان
۷۹	مطلب چهارم - حقوق و امتیازات اعضای پارلمان (موجب اعضای پارلمان)
۷۹	مصونیت اعضای پارلمان
۸۰	اختیار تامه و کلاء در آراء خود
۸۳	فصل دویم: اختیار اجرای قانون
۸۵	مطلب اول - رئیس دولت
۸۶	طریق تعیین رئیس دولت و مسائل راجعه به آن
۸۸	وظایف رئیس دولت
۹۵	مسئولیت رئیس دولت
۹۶	مخارج رئیس دولت
۹۹	مطلب دویم - وزرا
۱۰۰	تعیین وزرا
۱۰۱	شورای وزرا
۱۰۲	وظایف وزرا و رابطه ایشان با پارلمان
۱۰۳	شرح استفسار و اخطار
۱۰۵	مسئولیت وزرا
۱۰۹	مطلب سوم - دارالشورای دولتی
۱۱۱	فصل سوم: اختیار محاکمه

۱۱۷	باب دوم - حقوق ملت
۱۱۹	فصل اول: آزادی
۱۲۰	اختیار نفس
۱۲۲	اختیار مال
۱۲۳	اختیار منزل
۱۲۴	اختیار کار و پیشه
۱۲۶	اختیار عقاید
۱۲۷	اختیار طبع و اظهار افکار
۱۳۰	اختیار اجتماع و تشکیل انجمن
۱۳۰	اختیار تعلیم و تعلم
۱۳۱	اختیار عرض
۱۳۵	فصل دوم: مساوات
۱۳۶	مساوات در مقابل قانون
۱۳۶	مساوات در مقابل محاکم عدلیه
۱۳۷	مساوات در مشاغل و مناصب
۱۳۸	مساوات در مالیات

مقدمه در اصول و مبانی اساس دول

تعریف علم حقوق و تقسیم آن

علم حقوق^(۱)، علم به قوانینی است که به جهت انتظام هیئت اجتماعی بشر وضع شده و باید به قوه جبریه مجری گردد. حکمای قدیم ما این علم را سیاست مدن می‌گفتند و حقوق اصطلاح جدید است.

حقوق بر دو قسم است خارجی^(۲) و داخلی^(۳). حقوق خارجی قوانینی است که راجع می‌شود به روابط دول با یکدیگر یا روابط

1. Droit.

2. Exterme.

3. Jmterme.

رعایای دول مختلفه با یکدیگر و آن را حقوق بین‌الملل^(۱) نیز می‌گویند و منقسم می‌شود به دو قسم خصوصی^(۲) و عمومی^(۳). حقوق بین‌الملل خصوصی قوانینی است که راجع می‌شود به رفتار و معاملاتی که رعایای یک دولت در خاک دولت دیگر یا با رعایای دولت دیگر می‌کنند.

حقوق بین‌الملل عمومی عبارت است از قوانین راجع به روابط دول با یکدیگر. اما حقوق داخلی عبارت است از قوانینی که راجع می‌شود به رعایای یک مملکت در داخله آن مملکت و آن نیز بر دو قسم است: خصوصی و عمومی.

حقوق داخلی خصوصی عبارت است از قوانین راجع به روابط رعایا با یکدیگر. حقوق داخلی عمومی عبارت است از قوانین ادارات دولتی و روابط رعایا با آن ادارات.

حقوق داخلی عمومی چند شعبه است: شعبه اول آن است که اساس دولت را معین می‌کند و حدود آن را تحدید می‌نماید. این شعبه را حقوق اساسی می‌گویند. به عبارت آخری حقوق اساسی یا قانون اساسی شعبه‌ای است از حقوق داخلی که شکل دولت و اعضای رئیسه آن را تعیین می‌کند و اندازه اختیارات ایشان را نسبت به افراد ناس معلوم می‌نماید.

1. Droit International

2. Privé

3. Publique.

شعبه دویم از حقوق داخلی آن است که ترتیب ادارات دولت را می دهد و روابط بین آنها و افراد ناس را معلوم می کند و این شعبه را حقوق اداره یا قانون اداره^(۱) می نامند.

برای این که تفاوت این دو شعبه حقوق به خوبی محسوس شود، گوئیم حقوق اساسی کلیات و اصول ترتیبات دولتی را به دست می دهد و حقوق اداره داخل در جزئیات و فروع می شود و معلوم می کند که آن اصول را چگونه باید محل استعمال قرارداد. موضوع گفتگوی ما در این کتاب حقوق اساسی می باشد.

تعریف اساس دولت و موقع ظهور آن

مذکور شد که حقوق اساسی شعبه ای از حقوق است که تعیین اساس دولت را می کند. اساس دولت^(۲) عبارت است از قوانینی که ترتیب اختیارات دولت و تعیین حقوق ملت به موجب آن قوانین می شود؛ هر دولت که دارای قوانین مذکوره باشد، آن را دولت با اساس^(۳) گویند و الا یعنی اگر ترتیب اختیارات دولت و تعیین حقوق ملت به موجب قوانین معینه نباشد، آن دولت اساس ندارد و در آن حال صاحبان قدرت با مردم به دلخواه خودشان رفتار خواهند کرد. ممکن است دولتی قانون اساسی داشته باشد، اما آن قانون مدون

1. Droit Administratif

2. Constitution.

3. Gouvernement Constitutional.